

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta (HE 39/2021 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Arno Liukko, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Maaret Suomi, valtioneuvoston kanslia
- erityisasiantuntija Anne Arvonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Kirsi Kaikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- projektipäällikkö Anna Katz, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- infektiosairauksien linjajohtaja, ylilääkäri Asko Järvinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- elinkeinojohtaja Marja-Leena Rinkineva, Helsingin kaupunki
- toimitusjohtaja Jari Latvanen, Stockmann Oyj Abp
- edunvalvontajohtaja Simo Hiilamo, Kaupan liitto ry
- johtaja Johanna Sipola, Keskuskauppakamari
- asiantuntija Karoliina Katila, Suomen Yrittäjät ry
- professori Petri Kuoppamäki

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Valtioneuvoston tilannekeskus
- valtiovarainministeriö
- Valtiokonttori
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Espoon kaupunki
- Kaarinan kaupunki
- Rasion kaupunki
- Vantaan kaupunki

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

- Muoti- ja urheilukauppa ry
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Telia Finland Oyj
- johtaja Elina Pylkkänen, Palkansaajien tutkimuslaitos
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Kiinteistönvälitysalan Keskusliitto ry
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Hiusyrittäjät ry
- Suomen matkailualan liitto ry
- Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- professori Roope Uusitalo

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi liikkumisvapauden väliaikaisesta rajoittamisesta väestön suojaamiseksi covid-19-epidemian leviämiseltä. Lain soveltamisalaan kuuluvalla alueella voidaan rajoittaa henkilön liikkumista ja oleskelua muualla kuin kotikunnassa olevassa asuinpaikassa tai muussa siihen rinnastuvassa asuinpaikassa, jos se on välttämätöntä vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi velvollisuus käyttää niillä alueilla, joille on säädetty liikkumis- ja oleskelurajoituksia, suun ja nenän peittävää kasvomaskia tai hengityssuojainta sisätiloissa ja liikennevälineissä, joissa on muita kuin samaan talouteen kuuluvia henkilöitä.

Esitys on annettu perustuslain 23 §:ään nojautuen poikkeusoloissa.

Tavoitteet. Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on estää viruksen leviämistä yhteiskunnassa, turvata terveydenhuollon kantokyky ja suojella erityisesti riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä samalla turvaten kuitenkin perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Liikkumisvapauden rajoituksiin tehtävillä poikkeuksilla on tarkoitus vähentää rajoituksista johtuvia sosiaalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Järeet oikein kohdennetut, mutta lyhytaikaiset tukahduttamistoimet ovat perusteltuja markkinoiden toiminnan ja kansantalouden kannalta keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Talousvaliokunta pitää ehdotetun sääntelyn tavoitteita kannatettavina.

Vaikutukset elinkeinonharjoittajiin ja markkinoiden toimintaan. Talousvaliokunta on tarkastellut ehdotettua sääntelyä toimialansa näkökulmasta. Erityisesti valiokunta on tarkastellut ehdotetun sääntelyn vaikutusta elinkeinonharjoittajiin, markkinoihin ja kilpailuun sekä julkistalouteen.

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

Ehdotetun sääntelyn mukaan kansalaisten on mahdollista liikkua kotinsa välittömän lähiympäristön ulkopuolelle muun muassa hankkiakseen välttämättömyystarvikkeita. Laissa luetellaan, mitä tällaisiksi voidaan lukea. Saadun selvityksen mukaan välttämättömyystarvikkeiden hankinnan yhteydessä on kuitenkin mahdollista ostaa myös sellaisia hyödykkeitä, jotka eivät täytä välttämättömyyskriteeristöä mutta joita on tarjolla sellaisessa liikkeessä, jossa välttämättömyystarvikkeita myydään. Tämän seurauksena samankaltaisen tai jopa täysin saman tuotteen myymisen ja ostamisen sallittavuus jää riippumaan siitä, mitä muita tuotteita samassa kaupassa on tarjolla. On oletettavaa, että ehdotetut rajoitukset ohjaavat kulutuskysyntää kaupan suuryksiköihin, joissa on tarjolla laajat tuotevalikoimat. Talousvaliokunnan mielestä epäsuhta samoja tuotteita tai palveluita tarjoavien toimijoiden välillä on vakavasti huomioitava asia. Kansainvälisissä esimerkeissä liikkumisrajoitusten aikana osto-oikeutta on esimerkiksi rajattu vain välttämättömiin hyödykkeisiin. Talousvaliokunnan mielestä vähintäänkin korvaussääntelyssä on huomioitava se, että rajoitusten aiheuttamaa epätasapainoa eri toimijoiden kesken on pystyttävä tasoittamaan.

Esitetyistä rajoitustoimista merkittävän osan arvioidaan kohdistuvan erityisesti erikoiskaupan vähittäiskauppaan ja muihin henkilökohtaisiin palveluihin sekä jossain määrin myös henkilöliikenteeseen. Vaikka liikkumisrajoitusten vaikutukset liiketoiminnan kannattavuuteen koskisivat erityisesti alueita, joilla rajoitukset tulisivat voimaan. Lomautukset ja taloudelliset vaikeudet tulevat lisääntymään yrityksissä, yhteisöissä ja kunnissa, joita liikkumisrajoitukset koskevat. Vaikutukset ulottuvat todennäköisesti myös rajoitusalueiden ulkopuolelle.

Lakiehdotuksella ei suoraan velvoiteta elinkeinonharjoittajia sulkemaan liiketiloja asiakkailta. Sääntely eroaisi siten muodollisesti viimeaikaisista ravitsemisliiketoiminnan (laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 3 a §) ja muun elinkeinotoiminnan (tartuntatautilaki 58 g §) rajoituksista, mutta vaikuttaisi käytännössä sulkua vastaavalla tavalla, koska liikkeisiin kulkeminen olisi kiellettyä.

Sääntely (3 §:n 2 momentti 2 ja 3 kohdat) mahdollistaa kuitenkin ”henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tavaroiden hankinnan” ja ”postin ja muiden lähetysten noutamisen ja lähettämisen.” Talousvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan mietinnössään täsmentävän, että ennakkoon sovittujen lähetysten ja kaupan kohteen hakeminen kauppa- ja liiketoiminnasta tai sen läheisyydestä samoin kuin sovitut, terveysturvallisesti — esimerkiksi ennakkovaraamiseen nojautuen — hoidettavissa olevat muut asiat rinnastuisivat ehdotetun lain 3 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohtien mukaisiin poikkeuksiin.

Vaikutukset julkistalouteen. Viruksen leviämisen hidastamiseksi asetetut rajoitukset on perusteltu epidemiologisin syin. Rajoitusten hyödyt kohdistuvat koko yhteiskuntaan, kun taas rajoitustoimien johdosta aiheutuvat tappiot lankeavat suoraan niille yksilöille ja elinkeinoille, joihin rajoitukset ovat kohdistuneet. Tämän vuoksi on perusteltua, että rajoitustoimien taloudellisia vaikutuksia lievennetään julkisin varoin; yhteisten varojen käyttämisen oikeutus tukijärjestelmiin on siten huomattavasti laajempi kuin yksinomaan yleiset periaatteet solidaarisuudesta, turvaverkoista ja huolenpidosta kansalaisista. Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta on myös tärkeää estää laajamittainen, likviditeettikriisistä liikkeelle lähtävä konkurssiaalto. Talousvaliokunnan mielestä on tärkeää huomioida, että liikkumisrajoitusten mahdollisesti voimaan tullessa yrityksillä, yhteisöillä ja kunnilla on takana jo yli vuoden kestänyt kulutukseen vaikuttanut epidemia. Esityk-

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

sen mukainen liikkumis- ja kontaktien rajoittamistila voisi aiheuttaa valtiovarainministeriön arvioon mukaan noin 0,4 prosenttiyksikön loven bruttokansantuotteen kasvuun.

Näin perustellen talousvaliokunta on, perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella edellyttänyt, että silloin, kun elinkeinotoiminnan harjoittaminen estyy julkishallinnon toimien vuoksi, on näin aiheutuvia menetyksiä korvattava (TaVM 5/2020 vp — HE 25/2020 vp). Budjettitaloutta onkin meneillään olevan pandemian aikana käytetty sekä suoriin tukiin että erilaisten kustannusten korvaamisen rahoittamiseksi. Koronapandemian aikana on valtion varoista tuettu yritysten lisäksi myös kuntataloutta ja sairaanhoitopiirejä, lisätty valtion takausvastuita ja tehty erilaisia rahoitusoperaatioita. Näiden lisäksi julkistaloutta rasittavat myös taloudellisen toimeliaisuuden väimentumisen myötä laskenut verokertymä ja sosiaalisin perustein myönnettävien tulonsiirtojen tarpeen kasvu.

Yhteiskunnalliset kokonaisvaikutukset. Kuluvan kevään aikana on korostunut vaikeus kohdistaa koronaviruksen leviämisen rajoitustoimia siten, että niiden aiheuttamilta kielteisiltä vaikutuksilta voitaisiin kokonaan välttyä.

Talousvaliokunta on aikaisemmissa koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi säädetyissä ja rajoitusten kompensointiin tähtäävissä valtiopäiväasioiden käsittelyissä korostanut, että rajoituksia säädettäessä tulee punnita päätösten kokonaisvaikutuksia: rajoitusten haittojen ja hyötyjen välistä tasapainoa. Kielteiset vaikutukset julkistaloudelle näyttäytyvät — viiveellä mutta väistämättä — julkishallinnon mahdollisuuksissa vastata oikeutettuihin odotuksiin ja tarjota kansalaisille näiden tarvitsemia palveluita.

Valiokunta on koronapandemian aikana toistuvasti kiinnittänyt huomiota siihen, että poikkeuksellisten olosuhteiden, ja siten myös rajoitusten, pitkittyessä toimien oikeaan osuvuuden ja tarkkarajaisuuden vaatimus korostuu.

Ehdotetun sääntelyn ongelmakohtia. Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että vaikka ehdotetun lainsäädännön kannatettavat tarkoitusperät ja huoli virustartuntojen äkillisten ja laajamittaisten leviämisten riskistä puoltavat nykyistä pidemmälle meneviä rajoitustoimia, valittu sääntelyratkaisu on monin tavoin ongelmallinen. Sääntelyn lähtökohta, jossa pääsääntönä on laaja-alainen kieltö, jota runsaslukuiset poikkeukset kaventavat, johtaa tapauskohtaiseen toimintojen sallimiseen ja kieltämiseen, jolloin informoidunkin kansalaisen on vaikea olla selvillä sallitun ja kielletyn rajoista. Tämän ongelmallisuus kulminoituu ehdotukseen sisällytetyyn sanktiosääntelyyn. Hallituksen esitys jättää osin epäselväksi minkälaisin keinoin esimerkiksi elinkeinonharjoittaja voisi osoittaa olevansa 3 §:n 4 kohdan tarkoittamalla työtehtävän hoitamisesta johtuvalla asialla.

Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan esimerkiksi rakennustyömaan työntekijöiden on välttämätöntä hakeutua työmaalle työtehtävän suorittamiseksi. Tämän valossa voisi olla vaikea perustella, miksi sellaiset elinkeinot, joita säännönmukaisesti harjoitetaan vakituisesta liikehuoneistosta mutta ovat erilaisin järjestelyin tuotavissa asiakkaan luo (erityyppiset kotikäynnit), olisivat sääntelyn valossa erilaisessa asemassa.

Talousvaliokunta huomauttaa, että rajoituksia taustoitetaan myös osin keskenään ristiriitaisin perustein. Liikkumisrajoitusten kohdistamista yöaikaan ei ehdoteta, koska ”tartuntariskin kannalta

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

ei ole eroa, mihin kellonaikaan tapahtuma tai tilaisuus järjestetään.” Kuitenkin ravitsemisliikkeiden aukioloa on rajoitettu erityisesti sillä perusteella, että ilta- ja yöaikaan tapahtuvien sosiaalisten kontaktien on kerrottu olevan erityisen otollisia viruksen leviämislle (HE 32/2021 vp).

Kokoavia huomioita ja johtopäätökset. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että lainsäädännössä ja viranomaisvaltuuksissa on riittävät mahdollisuudet rajoittaa ihmisten sosiaalisia kontakteja ja liikkumista epidemiatilanteen niin vaatiessa.

Hallituksen esityksessä on punnittu useita vaihtoehtoisia tapoja rajoittaa sosiaalisten kontaktien määrää. Esitetyjä vaihtoehtoja ei ole kuitenkaan otettu käyttöön, koska on todettu (HE sivut 28 ja 29), että millään näistä toimista ei voida estää kaikkia tartuntoja ja että mikään toimi ei ole yksinään riittävä. Talousvaliokunta pitää havaintoa oikeana, mutta johtopäätöstä osin puutteellisena. On selvää, että mikään yksittäinen keino ei ratkaise ongelmaa, mutta juuri sen vuoksi tulee käyttää kaikkia viruksen leviämisen riskiä osittain pienentäviä toimia aloittaen kevyemmistä rajoituksista ja vasta niiden osoittautuessa riittämättömiksi edetä raskaampiin rajoituksiin. Talousvaliokunta huomauttaa, että useat hallituksen esityksessä esimerkinomaisesti kuvatut toimet olisivat taloudellista toimeliaisuutta ja elinkeinonharjoittamista huomattavasti vähemmän vahingoittavia kuin ehdotettu liikkumisrajoitussääntely.

Keinovalikoiman tulisi olla kaiken kaikkiaan avoimesti valmisteltu ja perusteluineen julkinen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, kuten myös niiden tartuntojen leviämistä ja terveydenhuollon kapasiteettia kuvaavien tunnuslukujen, joiden kehitykseen kunkin toimen käyttöönotto sidotaan.

Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että laaja-alainen liikkumista ja sosiaalista kanssakäymistä kieltävä lainsäädäntö voi olla tehokas keino estää virustartuntojen leviämistä. Jos kieltoon kuitenkin säädetään runsaasti poikkeuksia kiellon epidemiologisen perusteen luudentavalla tavalla, tavoiteltu laaja-alaisuus menetetään ja rajoituksen vaikutus liudentuu.

Ehdotettujen poikkeusten joukossa on myös lukuisia sellaisia, joiden suhteen kansalaisten oikeusasema jää epäselväksi muun muassa siksi, että liikkumisen oikeutusperusteiden käsillä olon arviointi voi osoittautua vaikeaksi. Talousvaliokunta ilmaisee huolensa siitä, minkälaiset edellytykset valvontaviranomaisilla on arvioida esimerkiksi kotinsa ulkopuolella liikkumasta tavattujen ihmisten keskinäisiä henkilösuhteita tai liikkumisen tarkoituksia ylipäänsä. Ongelmallisuus kytkeytyy erityisesti viranomaisarvion sanktiovaikutuksiin (lakiehdotuksen 6 §).

Talousvaliokunta pitää välttämättömänä, että samanaikaisesti, kun säädetään rajoituksia, on myös näkyä siihen, kuinka yhteiskuntaa avataan. Samoin on välttämätöntä, että siltä osin kuin lainsäädännöstä tosiasiallisesti aiheutuu elinkeinotoiminnan estyminen, tulee valtioneuvoston valmistella pikaisesti lainsäädäntö, jolla tämä haitta korvataan (*lausumaehdotus*). Sen lisäksi talousvaliokunta katsoo, että valtioneuvostossa tulisi arvioida tarve kevään 2020 kaltaisille väliaikaisille lainsäädäntömuutoksille, joilla yritykset voivat sopeutua ja joiden avulla vahinkojen suuruusluokkaa voidaan pyrkiä lieventämään.

Valittu sääntelyratkaisu merkitsee, että lailla annetaan valtioneuvostolle valtuus asetuksella tämentää rajoitusten täytäntöönpanosta. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

selventää mietinnössään valtioneuvostoa velvoittavasti, mitkä ovat rajoituspäätöksen perustelut ja niihin liittyvät kohdemuuttujat. Talousvaliokunta korostaa, että tämän lain nojalla annettavan valtioneuvoston asetuksen antamisen yhteydessä on tärkeää viestiä avoimesti siitä, minkä tunnuslukujen ja niiden toteutuneiden ja ennustettujen arvojen valossa valtioneuvosto on pitänyt täytöntöönpanoasetuksen antamista välttämättömänä.

Talousvaliokunta korostaa, että kaikkein suurimmat taloudelliset vahingot aiheutuisivat kuitenkin viruksen laajamittaisesta leviämisestä, joten tehokkaat rajoitustoimet mahdollistava lainsäädäntö on nyt käsillä olevassa epidemiatilanteessa tarpeen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

*että hallintovaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman (**Valiokunnan lausumaehdotukset**).*

Valiokunnan lausumaesitykset

*Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee ja tuo ripeästi eduskunnan käsitte-
lyyn lainsäädännön, jolla liikkumisvapauden rajoituksista kärsineille eleinkeinonharjoit-
tajille hyvitetään kohtuulliset korvaukset menetyksistä.*

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp

Helsingissä 31.3.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Joakim Strand r
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Kai Mykkänen kok
varajäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Rajoitukset kohdistettava ehdotettua paremmin

Hallituksen esityksessä ehdotettu elinkeinovapauden rajoittaminen on perusteltu puutteellisesti. Liikkumisrajoitusten soveltamisalueita ei ole perusteltu eikä niitä ole edes pyritty kohdentamaan siten, että epidemiologisesti ongelmallisimpia asioita ja ryhmiä rajoitettaisiin muita enemmän.

Jos esimerkiksi halutaan ehkäistä koti- tai uskonrauhan piirissä tapahtuvia kokoontumisia ja juhlia ja sen takia halutaan rajoittaa ihmisten kaikkea liikkumista kaikkiin vuorokauden aikoihin, keinot ovat ylimitoitettuja. Pienen vähemmistön vastuuttoman käyttäytymisen johdosta suuren enemmistön elämän rajoittaminen on liioittelua. Siten epidemiologiset vaikutukset tulisi pyrkiä saamaan aikaan ensisijaisesti muilla toimenpiteillä ja liikkumisvapauden rajoitusten kohdentamisella. Samaten ulkonaliikkumisrajoituksissa tulisi painottaa myöhäisempää ilt- ja yöaikaa, sillä päivällä tapahtuvan asioinnin riskit ovat vähäisemmät.

Perussuomalaiset ymmärtävät, että yhdenvertaisuusperiaatteen takia kohdennettujen rajoitusten toteuttaminen on vaikeaa. Huomautamme myös, että pääkaupunkiseudulla puolet koronatapauksista on havaittu vieraskielisillä, ja Vantaalla tartuntojen määrä on saatu laskuun massiiviseksi luonnehditulla tiedotuskampanjalla vieraskieliselle väestölle. Kampanja vietiin uskonnollisten ryhmien ja muiden asukasryhmien omiin tilaisuuksiin.

Mikäli epidemian vastaisessa taistelussa halutaan minimoida ihmisuhrien määrät, on tärkeää rehellisesti myöntää, millä toimialoilla ja missä ihmisryhmissä tartuntatilanne on uhkaavin — ja sitten keskittää toimenpiteet niihin. Tämä olisi myös näiden alojen ja ryhmien oma etu.

Elinkeinovapautta ja kilpailuoikeutta on kunnioitettava

Hallituksen esitys sulkisi suuren osan erikoiskaupoista, ja vain välttämättömiksi katsotut liikkeet ruokakaupoista apteekkeihin voisivat olla auki.

Tämä jako on keinotekoinen, sillä käytännössä suuret marketit ovat tavarataloja, jolloin esityksen varsinainen tarkoitus eli ei-välttämättömän asioinnin kieltäminen ei edes toteudu. Epäselväksi jää, miksi asiointi polkupyöräliikkeessä olisi epidemiologisesti vaarallisempaa kuin asiointi marketin urheiluosastolla. Tai miksi Alkossa asiointi katsotaan välttämättömämmäksi kuin silmälasien noutaminen optikolta.

Ehdotetut sulkutoimet voisivat johtaa tilanteeseen, jossa väestö parveilisi muiden vaihtoehtojen puuttuessa marketeissa, mikä saattaisi tehdä niistä koronalinkoja.

Tutkimustiedon valossa vähittäiskauppa ei ilmeisesti ole epidemiologisesti merkittävässä roolissa. Ravintoloiden ja muiden ongelmallisempien kohteiden sulun myötä rajoitusten lisäkiristämisen perustelut ovat puutteelliset.

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp Eriävä mielipide 1

Sellaisille yrityksille, joiden toimintaa rajoitetaan, tulisi pyrkiä tarjoamaan vaihtoehtoisia korvaavia tapoja harjoittaa liiketoimintaa edes jossain muodossa. Hallituksen esitystä tulisi täydentää asetuksilla, jotka täsmentäisivät esimerkiksi noutomyynnin mahdollistamista.

Edullisemmat ja perusoikeuksia vähemmän rajoittavat koronatoimet toteutettava ensin

Vaihtoehtoiset ja taloudellisilta vaikutuksiltaan kevyemmät keinot, kuten maskipakko sisätiloissa ja joukkoliikenteessä sekä erityisesti rajaturvallisuus, on toteutettava ennen liikkumisrajoituksia. Liikkumisrajoitukset ovat monien yritysten kannalta käytännön vaikutuksiltaan sulkutoimi. Myös rokotteiden kohdentamista ongelma-alueille on harkittava ennen perusoikeuksiin kajoamista. THL:n asiantuntija-arvion mukaan pelkällä rokotejakelun alueellisella painotuksella voitaisiin saada liikkumisrajoituksia vastaava vaikutus. Lisäksi kansallinen rokotusasiantuntijaryhmä (Krar) on suositellut alueellisen painotuksen käyttöönottoa. Tämä olisi oikeudenmukaisempaa ja taloudellisempaa kuin laajamittaiset rajoitustoimet.

Myös tiedottaminen on tärkeä koronatoimi, josta aiheutuu vähemmän haittoja kuin rajoituksista. Yrittäjille ja kansalaisille on selkeästi kerrottava terveydenhuollon kuormittumisen toteutuneista ongelmista sekä mahdollisista seurauksista, jos tilanne pahenee. Tämä todennäköisesti lisäisi rajoitustoimien hyväksyttävyyttä ja noudattamista.

Rajoitusten taloudelliset vaikutukset minimoitava

Esityksellä on huomattavat kielteiset taloudelliset vaikutukset niillekin yrityksille, jotka pyrkivät noutomyynnillä ja vastaavilla keinoilla jatkamaan toimintaansa myös rajoitusten aikana ja todennäköisesti myynti putoaisi merkittävästi. Perustuslaki on asiassa selkeä — rajoitustoimista aiheutuvat menetykset on korvattava kohtuullisessa määrin. Tähänastiset kustannustukijärjestelmät ovat korvanneet vain osan kiinteistä kustannuksista, ja monet yritykset ovat jääneet kokonaan ilman tukia.

Mikäli vajavaisilla perusteluilla ja eri yrityksiä epätasa-arvoisesti kohtelevalla lainsäädännöllä estetään liiketoiminta, myös korvausten on oltava kattavat. Tämä tarkoittaa, että joko rajoitustoimien ajalta työntekijöiden palkkakustannukset on korvattava tai lomauttamista on helpotettava väliaikaisesti.

Politiikan ennustettavuuden lisäämiseksi olisi hyvä, että rajoitusten jatkamisen edellytyksiä ja kriteereitä pyrittäisiin saattamaan tiedoksi varhaisessa vaiheessa. Niin sanottu exit plan voisi sisältää rajoitustoimien kaavailtuja kestoja ja epidemiologisia tunnuslukujen tasoja, jotka saavutettaessa rajoituksia kiristetään tai hennitetään. Muuten vaarana on, että yritykset varautuisivat pahimpaan, mikä näkyisi tarpeettomina irtisanomisina ja toimintojen alasajoina.

Kiire valmistelussa näkyy puutteellisissa yksityiskohdissa

On otettava huomioon jo pitkään jatkuneen epävarmuuden vaikutukset yrittäjien ja kansalaisten henkiseen hyvinvointiin. Liikkumisrajoitusten voimassaolo 21 vuorokautta kerrallaan on kohtuuttoman pitkä aika.

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp
Eriävä mielipide 1

Kaupan työntekijöillä ei ole laillisia oikeuksia estää maskittoman henkilön pääsyä kauppaan tai poistaa sellaista henkilöä kaupasta. Mikäli määrätään maskipakko, on lakiin lisättävä tämän mahdollistavat säännökset. Väärinkäsitysten ja huhujen leviämisen estämiseksi on painotettava sitä, että maskipakko ei koske ulkotiloja.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 31.3.2021

Veikko Vallin ps
Sakari Puisto ps
Ville Vähämäki ps

**Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp
Eriävä mielipide 2**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Kokoomus jakaa asiantuntijoiden näkemyksen siitä, että koronavirusepidemiatilanne on Suomessa vakava. Uusia rajoitustoimia tarvitaan viruksen leviämisen estämiseksi ja erikoissairaanhoidon kantokyvyn turvaamiseksi. Esityksen tavoitteisiin voi perustellusti yhtyä. Kyse on siitä, mitkä ovat parhaat ja vähiten vahinkoa aiheuttavat keinot tavoitteeseen pääsemiseksi ja miten välttämättömyysharkinta on toteutettu. On selvää, ettei hallitus ole ottanut käyttöön kaikkia sellaisia keinoja epidemian leviämisen estämiseksi, joilla ihmisten perusoikeuksiin voitaisiin puuttua vähemmän mutta joiden kokonaisvaikutus olisi hillinnyt epidemian leviämistä tehokkaasti.

Kokoomus edellyttää, että liikkumisrajoitusten on oltava aidosti viimesijainen keino. Ennen kuin niihin voidaan mennä, on kaikki lievemmat keinot käytettävä ensin. Tältä osin hallituksen esitys ei tarjoa riittäviä edellytyksiä asian arvioimiseen. Esityksessä on vain yleispiirteisesti tarkasteltu sellaisia muita sääntelyvaihtoehtoja, jotka puuttuisivat esitettyyn sääntelyyn verrattuna vähemmän ihmisten perusoikeuksiin. Emme ole saaneet tarvittavia tietoja käyttöömme myöskään valiokuntakäsittelyssä.

Mahdollisia muita toimia on useita. Rajakontrollin tiukentaminen, maskipakko, kokoontumisrajoitusten kiristäminen, vuokratilojen sulkeminen, rakennustyömaiden systemaattinen seulonta ja rokotteiden tehokkaampi kohdentaminen ovat esimerkkejä toimista, joiden vaikutuksista hallituksen olisi tullut esittää konkreettiset laskennalliset arviot. Se, miten useamman vaihtoehdoisen toimen yhteisvaikutus vertautuisi liikkumisrajoituksilla saavutettavaan vaikutukseen, olisi olennainen tieto esityksen arvioimiseksi. Hallituksen on toimitettava sanotut tiedot hallintovaliokunnalle ennen esityksen hyväksymistä, mikäli lainvalmistelua aiotaan edistää.

Mikäli muilla keinoilla on mahdollista päästä samaan vaikutukseen, tulee ne tehdä ja liikkumisrajoituksista luopua. Mikäli taas muilla keinoilla ei ole mahdollista päästä toivottuun vaikutukseen, tulee liikkumisrajoitukset siinäkin tapauksessa rajata ajallisesti vain ilta- ja yöaikaan. Näin ei-toivottuun käyttäytymiseen voidaan puuttua pienemmillä taloudellisilla ja sosiaalisilla vahingoilla.

Vaikutukset talouteen ja yrityksiin

Hallitus ei ole riittävällä tavalla selvittänyt rajoitusten kokonaistaloudellisia vaikutuksia, vaikutuksia kilpailuneutraliteettiin ja yrityksiin. Suhteellisen pitkistä valmistelusta huolimatta valtioneuvosto ei ole myöskään ryhtynyt toimenpiteisiin yrityksille aiheutuvien taloudellisten ja sosiaalisten vahinkojen minimoimiseksi, jos liikkumisrajoituksia otetaan käyttöön.

Liikkumisrajoitukset esitetään nopealla aikataululla, eikä niiden käyttöönotosta ole varmuutta. Epävarmuus hankaloittaa yritysten toimintaa merkittävästi. Jos rajoituksia päätetään ottaa nopealla aikataululla käyttöön, eivät yritykset kykene täysimääräisesti sopeuttamaan edes liiketoiminnan joustavia kuluja. Vuoden kestänyt epidemia on merkittävästi vähentänyt yritysten taloudellisia puskureita, mikä nostaa laajojen akuuttien likviditeetikriisien riskiä. Asetettavien rajoi-

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp
Eriävä mielipide 2

tusten yhteydessä valtioneuvoston olisi tullut esittää toimenpiteitä, joiden avulla yritykset voivat sopeuttaa toimintaansa yllättäviä rajoitustoimenpiteitä varten. Tällaisia ovat esimerkiksi lomautusten nopeutetun menettelyn tai verojen huojennettujen maksujärjestelyiden uusiminen.

Terveysturvallisesti toteutettava liiketoiminta on mahdollistettava

Hallituksen esitys vääristää kohtuuttomalla tavalla kilpailuasetelmaa erikoisliikkeiden vahingoksi. Ehdotetun sääntelyn mukaan kansalaisten on mahdollista liikkua kotinsa välittömän lähiympäristön ulkopuolelle muun muassa hankkiakseen välttämättömyystarvikkeita. Laissa luetellaan, mitä tällaisiksi voidaan lukea. Saadun selvityksen mukaan välttämättömyystarvikkeiden hankinnan yhteydessä on kuitenkin mahdollista ostaa myös sellaisia hyödykkeitä, jotka eivät täytä välttämättömyyskriteeristöä mutta joita on tarjolla sellaisessa liikkeessä, jossa välttämättömyystarvikkeita myydään. Tämän seurauksena samankaltaisen tai jopa täysin saman tuotteen myymisen ja ostamisen sallittavuus jää riippumaan siitä, mitä muita tuotteita samassa kaupassa on tarjolla. On oletettavaa, että ehdotetut rajoitukset ohjaavat kulutuskysyntää kaupan suuryksiköihin, joissa on tarjolla laajat tuotevalikoimat.

Hallituksen sääntely on myös siten epä johdonmukaista, että muussa sääntelyssä etukäteen tilatun ruoan noutaminen katsotaan pystyttäväksi suorittamaan terveysturvallisesti ilman epidemian leviämisen kiihtymisen riskiä. Ravintolarajoitukset eivät estä etukäteen tilatun ruoan noutamista, ja esitetystä laissa liikkumisrajoituksista postimyynninä tilatun lähetyksen noutaminen on mahdollista. Esitetystä muodossa erikoisliikkeestä etukäteen tilatun hyödykkeen noutaminen ei kuitenkaan olisi mahdollista. Etämyynnin lähetysten keskittymisen postin toimipisteisiin voidaan jopa katsoa lisäävän lähikontaktien riskiä. Tämän perusteella ennakkoon tilattujen lähetysten noutaminen erikoisliikkeistä tulisi sallia, kunhan terveysturvallisuus kyetään takaamaan erityisjärjestelyin.

Rajoitukset on otettava käyttöön vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä ajantasaisen epidemiatilanteen perusteella

Mikäli esitystä edistetään, on rajoitusten käyttöönottamisen kriteereitä täsmennettävä esitetystä. Esitetyn lain 2 §:n 3 momentissa on asetettava esitettyä konkreettisemmat, esimerkiksi numeraalisesti esitetyt kriteerit ilmaantuvuuden ja tartuntojen kehityssuunnan sekä sairaala- ja tehohoidon tulevaa tarvetta koskevan ennusteen osalta. On oleellista, että rajoitukset ovat oikeasuhtaisia ja oikea-aikaisia niiden voimaantulon hetkellä. Liikkumisrajoitusten sääntelyn perusratkaisu on käännettävä esitetyistä massarajoituksista täsmällisempiin ja paremmin kohdennettuihin rajoituksiin.

Kokoomus painottaa, että esityksen välttämättömyyttä on tarkasteltava ajantasaisen tiedon pohjalta. Esityksessä on kyse sellaisesta PL 23 §:n mukaisesta tilapäisestä poikkeamisesta perusoikeuksista, jollaista ei voida hyväksyä ennakoivasti tai varmuuden vuoksi, vaan toimen on oltava aidosti välttämätön. Ennen esityksen lopullista hyväksymistä on eduskunnalle annettava tuoreet ja ajantasaiset tiedot epidemian tilanteesta ja arvio tilanteen kehittymisestä seuraavien viikkojen aikana erityisesti niiden sairaanhoitopiirien alueella, jotka ovat epidemian leviämisen tai kiihtymisvaiheessa. Mikäli välttämättömyysedellytys ei enää täyty, on liikkumisrajoituksista luovuttava.

**Valiokunnan lausunto TaVL 9/2021 vp
Eriävä mielipide 2**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että hyväksytään neljä lausumaa (***Eriävän mielipiteen lausumaehdotukset***).

Eriävän mielipiteen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistele ja tuo ripeästi eduskunnan käsittelyyn lainsäädännön, jolla liikkumisvapauden rajoituksista kärsineille elinkeinonharjoittajille korvataan joustamattomat kulut täysimääräisesti.

2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistele ja tuo ripeästi eduskunnan käsittelyyn lainsäädännön, jolla mahdollistetaan työntekijöiden lomauttaminen lyhyemmällä vaoroajalla kuin voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää.

3. Eduskunta edellyttää, että mahdollistetaan ennakkoon sovittujen lähetyksen hakeminen kauppaliikkeestä tai sen läheisyydestä sekä sallitaan erikoisliikkeissä asioiminen etukätestä ajanvarausjärjestelmää hyödyntäen ja koronaturvallisuusnäkökohdat huomioiden.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistele ja tuo ripeästi eduskunnan käsittelyyn lainsäädännön, jolla Verohallinnon maksujärjestelyjä kevennetään yritysten liiketoiminnan jatkamisen turvaamiseksi.

Helsingissä 31.3.2021

Pia Kauma kok

Kai Mykkänen kok

Juhana Vartiainen kok